

Uppföljning av åtgärder i kommuner under och efter flyktingsituationen 2015-16

År 2015-16 tog Sverige emot ovanligt många ensamkommande barn och unga. Flera kommuner och stadsdelar signalerade till IVO att de inte fullt ut klarade av att bedriva sin verksamhet, med den kvalitet som krävs. Hösten 2018 gjorde IVO en uppföljande granskning av 12 kommuner och stadsdelar i Region Stockholm och Gotland. Den visar att de granskade kommunerna och stadsdelarna vidtagit åtgärder på kort och lång sikt för att undanröja eller avhjälpa de brister som uppstod.

Syftet med IVO:s uppföljning var att se vad kommunerna och stadsdelarna gjort för att inte hamna i en liknande situation. IVO bedömer att kommunernas och stadsdelarnas erfarenheter och ökade kunskap om målgruppen ensamkommande barn samt deras erfarenheter av att ställa om sin verksamhet i en ansträngd situation ger förutsättningar för att kunna hantera en liknande situation i framtiden.

Svårigheter för kommuner att ställa om ledde till konsekvenser för de ensamkommande barnen

År 2015-16 beskrev kommunerna och stadsdelarna att de hade svårt att ställa om sin verksamhet på kort tid med anledning av det snabbt ökande antalet anvisade ensamkommande barn.

- Handläggare hann inte göra bedömningar, säkerställa individanpassade insatser och uppföljningar inom lagstadgad tid eller överväganden av beslut och placeringar.
- Det uppstod brister i socialtjänstens handläggning vilket påverkade både rättssäkerheten för enskilda personer och

nämndernas möjligheter till uppföljning av insatser.

- Verksamheter hann inte anställa personal i tillräcklig utsträckning, varken myndighetsutövande socialsekreterare eller personal till kommunens egna boenden.
- Vissa kommuner och stadsdelar hade inte möjligheten att bygga upp egna boenden då det inte fanns tillgängliga lokaler.

Konsekvenserna för flera av de placerade ensamkommande barnen blev att de inte fick någon handläggare på socialtjänsten, att deras individuella behov inte blev utredda och de inte fick den vård och det stöd de behövde.

Så hanterade kommunerna situationen

För att hantera situationen vidtog kommunerna och stadsdelarna flera åtgärder:

- Kommunerna och stadsdelarna började rekrytera personal, med fler kompetenser än socialsekreterare.
- Flera av kommunerna och stadsdelarna organiserade om sin verksamhet för barn- och unga. De samordnade och fördelade om befintliga resurser och gjorde tillfälliga omprioriteringar av arbetsuppgifter. Någon kommun inrättade en särskild grupp med ett närmare chefsstöd och gjorde förändringar i delegationsordningen.
- I varierad omfattning skapades olika boendeformer så som hem för vård eller boende (HVB) och egna familjehem. Även externa HVB-hem anlätades.

”En erfarenhet som förvaltningen har gjort är betydelsen av att ha en tydlig struktur i organisationen. Den skriftliga dokumentationen är en hjälp för att åstadkomma en rättssäker handläggning, särskilt i en pressad situation”.

Citat från en av de granskade kommunerna.

Idag är kommunerna bättre rustade

Kommunerna och stadsdelarna anser att de idag är bättre rustade att möta en liknande situation utifrån de erfarenheter som gjordes 2015-16 och efter de åtgärder som har vidtagits. De uppger flera anledningar till det:

- De har större kunskap om, och erfarenhet av, målgruppen ensamkommande barn.
- I en pressad arbetssituation finns det större flexibilitet i organisationen för att snabbare kunna ställa om och anpassa verksamheten utifrån förändrade behov.
- Barn- och familjeenheter är bättre bemannade. Genom rekrytering av social- och familjehemssekreterare har man åstadkommit större balans mellan arbetsmängd och antal handläggare. Kvaliteten i placeringar och uppföljningar har förbättrats så att barns behov av vård och omsorg tillgodoses på ett bättre sätt.
- Det pågår arbete med att bygga upp en egen bank av familje- och jourhem.
- De har mer erfarenhet av att teckna avtal med externa aktörer.
- Det blev tydligt hur viktigt det är med skriftliga rutiner för handlägningsprocesser och att personal har rätt kompetens för sina uppdrag.
- Utbildningsinsatser pågår om handläggning av ärenden rörande ensamkommande barn.

Andra erfarenheter och iakttagelser

I IVO:s granskning framhåller kommunerna och stadsdelarna att det är viktigt att skapa en god arbetsmiljö, ge socialsekreterare administrativt stöd och ha ett nära ledarskap. Det har visat sig att tillgången till administrativt stöd bidrar till en stabil arbetssituation.

Flera kommuner och stadsdelar vittnar om ett behov av samverkan mellan kommuner och samarbete med andra myndigheter.

I granskningen uppgav ett fåtal kommuner och stadsdelar att de inte har resurser att ta emot en liknande tillströmning av ensamkommande barn som skedde 2015-16.

Anvisningskommun

Anvisningskommun är den kommun som Migrationsverket anvisar för att ta hand om ett ensamkommande barn. Den anvisade kommunen har det långsiktiga ansvaret för barnet.

5500 barn kom till Stockholms län 2015

Under år 2015 sökte 162 877 personer asyl i Sverige. Av dessa var 70 384 barn, varav 35 369 ensamkommande barn. Till Stockholms län anvisades 5519 ensamkommande barn av Migrationsverket. Inför 2015 var förväntan att Stockholms län skulle ta emot 888 asylsökande ensamkommande barn. Jämfört med det antal som anvisades under 2015 fick länet på kort tid ta emot 4631 fler ensamkommande barn än vad som planerades för i slutet av 2014. Källa: Storsthlm.se

198 barn kom till Gotland 2015-16

Till Region Gotland anvisades 172 barn 2015 och 26 barn 2016. Prognosen för 2015 var 5 barn. Källa: Region Gotland

Granskade kommuner och stadsdelar

Kommuner

Huddinge, Nacka, Norrtälje, Sollentuna, Sundbyberg, Tyresö, Vallentuna, Gotland

Stadsdelar

Farsta, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Södermalm